

حفاظت از محیط زیست ، وظیفه نسل حال و آینده

طبیعت و محیط زیست، موهبتی خداوندی است که از مجموعه موجودات، منابع و عوامل و شرایط هماهنگی که در اطراف هر موجود زنده وجود دارد و ادامه حیات به آن وابسته است، به وجود می آید. آلودگی محیط زیست بر کیفیت و چرخه طبیعی اثر می گذارد و پیامدهای زیانباری برای زندگی انسان، حیوان و گیاه دارد. در جهان امروز، مسأله آلودگی، یکی از مهم ترین و حادث ترین مشکل تمدن انسانی است و نقش انسان در آلودگی محیط زیست بسیار چشمگیر است. طبیعت، برای بقای نسل بشر آفریده شده و پیوندی ناگسستی میان انسان و طبیعت وجود دارد. فرهنگ اسلامی، طبیعت را گهواره و زمینه ساز پرورش و کمال انسان می داند. از این رو، با هر کس که به این عامل، آسیب و زیان رساند و آن را برای رشد بشر ناامن سازد، مقابله می کند. شرط اساسی در حفاظت محیط زیست برقراری تعادل میان عوامل تشکیل دهنده آن می باشد. محیط زیست وقتی در حال تعادل است که عوامل تشکیل دهنده آن از نظر کمی، کیفی و ارتباطی در شرایط مناسبی قرار گرفته باشند. هر گونه تغییر در هر یک از عوامل مورد اشاره بدون شک باعث تغییر در سایر عوامل شده که در نهایت موجب برهم خوردن تعادل و تغییر تناسب محیط زیست می گردد. آنچه که موجبات عدم تعادل محیط زیست را فراهم آورده و یا آنرا تهدید می نماید، بطور کلی تخریب یا آلودگی محیط زیست می نامیم. منشا و عامل اصلی آلودگی و تخریب محیط زیست انسان و عملکرد وی می باشد که متأسفانه امروزه به عنوان معضلات زیست محیطی از روند رو به رشدی برخوردار بوده و جوامع انسانی و کشورها را تحت تاثیر قرار داده است. بر اثر افزایش بی رويه جمعیت، همراه با عوامل دیگر مثل پدیده مهاجرت روستاییان به شهرها در جستجوی درآمد و رفاه بیشتر، شهرها به سرعت توسعه یافته اند و زمین های کشاورزی به سکونت گاه و جاده و کارخانه تبدیل شده اند. رشد شهرنشینی موجب افزایش سرعت و شدت آلودگی هوا و آب و نیز افزایش میزان تولید پساب و پسماند شده است. امروزه تولید انبوه زباله از مشکلات دنیای مدرن است.

صحبت از زباله، جداسازی صحیح آن و بازیافت زباله برای مصارف دیگر، بسیار شده است اما در واقع، چند درصد از جوامع شهری به آن کالایی که شبها در سطل های آشغال شهرداری رها می کنند اهمیت می دهند؟ ما در هر لحظه و هر شبانه روز در حال دور ریختن خیلی چیزها و تولید زباله و افزایش حجم ضایعات در زمین هستیم، ولی چون اندک اندک این کار را می کنیم، متوجه خطر نیستیم و حتی نمی دانیم که اگر زباله های تولید شده در خانه خودمان را از یک صبح تا شب جمع کنیم و گوشه خانه روی هم بریزیم، چه تپه زشت و غیر قابل تحملی می سازیم! به راستی چند درصد از مردم آلودگی ناشی از زباله را جزو آلودگی ها به حساب می آورند و در کل به اثرات مخرب آن روی محیط زیست باور دارند؟ وقتی صحبت از «مدیریت زباله» می شود آیا شهروندی خودش را قاطی این بازی می داند یا همه آن را از وظایف شهرداری می دانند؟ مدیریتی که از محل تولید زباله شروع و به محل امحای زباله ختم می شود.

حفاظت از محیط زیست یکی از وظایف اصلی نسل حال و آینده است ، به طوری که امروزه حفظ محیط زیست یکی از ارکان مهم حقوق بشر بشمار می رود و محیط زیست نه فقط برای نسل امروز بلکه برای ادامه

حیات آیندگان می باید حفظ شود. تولید انبوه مواد زائد جامد و پسماند روستایی ناشی از افزایش جمعیت و تغییر الگوی مصرف در جوامع شهری و روستایی باعث آلودگی های زیست محیطی و در نتیجه به خطر افتادن سلامت و بهداشت افراد جامعه شده است کلیه عملکردهای انسانی بر روی محیط زیست اثر گذار است بطوری که آسیب رساندن به هر جزء آن کل چرخه زندگی را با تهدید جدی روبرو خواهد کرد. تجربه توسعه علیرغم بهبود نسبی وضعیت زندگی مردم در شاخص هایی همچون بهداشت و درمان، گسترش ارتباطات، حمل و نقل، آموزش و سوادآموزی و... اما هنوز ناخرسندی و نگرانی عمومی برای همه اقشار جامعه در زمینه آینده زندگی اجتماعی و معیشت، بحران های زیست محیطی و بروز مشکلات اجتماعی وجود دارد. مردم در گذشته پیش از تجربه ورود به دنیای توسعه و پیشرفتهای امروزی در ارتباط با طبیعت و موجودات گیاهی و جانوری و منابع آن نظام عقلانی خاصی داشتند که بسیار متفاوت با دوران کنونی (توسعه) است. در این مرحله از توسعه روستایی عناصر و مؤلفه هایی بر زندگی، معیشت و محیط زیست آن ها جریان داشت که خارج از اراده و عقلانیت مردم بود. مردم در ابتدا علاقه زیادی به استفاده از محصولات صنعتی جدید داشتند اما در طولانی مدت و بروز پیامدهای آن دیدگاهشان تغییر یافت. مردم در فرایند بازراندیشی از تجربه کشاورزی ماشینی جدید که به ظاهر موجب افزایش رفاه و فقرزدایی آنها شده دریافتند که این صنعت نه تنها موجب فقرزدایی آنها نشده بلکه شاهد مرگ محیط زیست و نعمت ها مثل حیوانات، جنگل ها، گیاهان، جانداران خشکی و ماهیان رودخانه ها شده است و قدرت کنترل و کاهش خطرات و بحران های زیست محیطی را نیز از دست داده اند.

نمی دانم چرا هر چیزی که خانه می بریم دو برابرش زباله تولید می کنیم. مثلاً استفاده از کیسه های پلاستیکی؛ هر خرید یک پلاستیک. در قدیم خبری از کیسه های نایلونی نبود مردم از پاکت های کاغذی استفاده می کردند. معمولاً کسی هم پاکت را دور نمی ریخت و چندباری استفاده می شد و دست آخر هم می رفت حوضچه های مخصوص و بعد از خمیر شدن به شکل شانه تخم مرغ و کارتن و مقوا دوباره به بازار برمی گشت. ولی حالا نایلون ها شده اند بلای جان محیط زیست. اگر بازیافت شوند مشکل خاصی ایجاد نمی کنند ولی خدا نکند توی طبیعت پخش و پلا شوند. صدها سال طول می کشد تا تجزیه شوند.

با این حال انسان مدرن که زندگی اش با پیشرفت های عصر اینترنت و تکنولوژی همراه شده است، گاهی از توجه به زمین و محیط پیرامونی خود باز می ماند. زندگی ماشینی، بسیاری از انسان های این عصر را از طبیعت دور کرده است. درواقع ما مردمانی شده ایم که سرمان به زندگی روزمره خود گرم است و کمتر در جریان زندگی به مسائل محیط زیستی توجه می کنیم. یکی از مصداق های عدم توجه به محیط زیست در زندگی های امروزی، رواج بی رویه ظروف پلاستیکی و یک بار مصرف است که در ظاهر برای رفاه انسان ساخته شده اما واقعیت این است که پلاستیک تا ۵۰۰ سال در طبیعت باقی می ماند، نه تجزیه می شود و نه جذب.

ظروف یک‌بارمصرف پلاستیکی تنها کاری که می‌کند این است که محیط‌زیست را به‌نابودی می‌کشاند. وظیفه انسانی و دینی ما است که تا حد امکان از استفاده این موادمضر محیط‌زیست اجتناب کنیم، اگر هم نمی‌شود دست‌کم می‌توانیم ضایعات یک‌بارمصرف را در شهر، کوچه، خیابان، جاده، جنگل و ساحل‌رها نکنیم. و در پایان، یکی از صفات خداوند، حفیظ است و در جهان‌بینی اسلامی، کل هستی در حوزه حفاظت پروردگار قرار دارد. براساس آموزه‌های دینی، انسان مسلمان نیز باید خود را به این صفت بیاراید و خود را در هر مکان و موقعیتی نگهدارنده و پاسدار امانت‌ها و نعمت‌ها از جمله محیط‌زیست انسانی بداند. پیشگیری از نابودی و تلف‌شدن طبیعت نیز با رعایت امانت‌داری و حفاظت امکان‌پذیر است. پیامبر اسلام(ص) زمین را مادر انسان و امین خداوند می‌داند و می‌فرماید: «در نگهداری زمین بکوشید و به آن حرمت نهید که مادر شماست. هرکس روی آن کار نیک یا بدی انجام دهد، گزارش خواهد کرد». داشتن چنین نگاهی به طبیعت که پیامبر(ص) آن را به پیروان خود می‌آموزد و نیز خود را فرزند و پرورش یافته دامن او می‌داند، در بهره‌وری درست از آن، اثر فراوان دارد.

علیرضا صفاری- کارشناس برنامه ریزی و توسعه سازمان مدیریت پسماند شهرداری قزوین